
Bėgęs tiltais ir bedugnėm

Dr. Petras Kisielius

*Ech, tai teko švilpti vasaras septynias,
Švilpt, kai buvo liūdna, švilpti, kai smagu,
Kada gegužinėj brols trieilę virkdė,
Kada piemuo ginė karves iš rugių...
Ir švilpiau aš lygiai vasaras septynias...*

Šis Aloyzo Barono preliudinis eilėraštis yra autobiografinis, pasakojantis apie jo vaikystę, septynias vasaras su botagu ir knyga rankoje. Šis eilėraštis yra ir apie mano keturias nuobodžias vasaras, štai kodėl jis taip įstrigęs mano atmintin ir širdin nuo 1939-ųjų, kada susipažinau su Aloyzu Kaune. Kaimo vaikystė, basomis kojomis bristos pavasariu rasotos pievos ir mindytos rudeniais nukirstų rugių aštrios ražienos ir priklausymas tai pačiai jaunimo ideologinei organizacijai mums davė progą suartėti ir tapti labai artimais draugais, ypač Amerikoje, kai apsigyvenome toje pačioje Cicero lietuvių kolonijoje. Tiesa, jis aukštaitis, kilęs iš Vabalninko, nuostabios rašytojų, kultūrininkų oazės, aš gi – iš Suvalkijos vidurio kaimo. Vardinių proga padovanodamas man vieną knygą 1970 metais taip įrašo į jos pirmą puslapį: „Kad prisimintum senojo kaimo, kuris vis nyksta ligi skaudaus nesugražinimo, laikus“.

Iš savo vaikystės kaimo gyvenimo jis kadaise pasakojo šitokią nuotrupą. Jis labai norėjęs mokytis, tačiau tais laikais į gimnaziją dėl ekonominių priežasčių leisti išgalėjo ne dažna šeima. „Mano širdis galėjo plyšti nuo verkimo, kai šeimnininkas vežė savo dukteris į gimnaziją. O aš vis laukuos prie gyvulių, su knygomis užantyje... Tikėjau, gal sekančiais metais, bet ir sekančiais metais įvyko tas pat...“

Be galo smagu būdavo Aloyzo kompanijoje. Kiek sąmojaus, kiek taiklaus gyvenimo apibūdinimo, kiek gilios filosofinės minties. O kompaniją mėgome mudu abu, nebuvome tie, kurie pirmieji kompaniją apleisdavo. Aloyzas turėjo labai gerą atmintį, bet dar didesnę fantaziją, kas yra nepaprasta Dievo dovana rašytojui. Jis daug atsimindavo pikantiškų eilių ir iš savo jaunystės draugų poetų, kai kurias ir aš esu iš jo išmokęs mintinai. Moku ir Aloyzo jaunystės eilėraščių, na, kad ir „Poemą apie kiaulę“, humoristine forma vaizduojančią ano meto nepriklausomos Lietuvos valdininkų klasės gyvenimą.

Kartą jam papasakojau, kad už kažkokią žmogui padarytą paslaugą kito

▲ Rašytojo Aloyzo Barono sesuo Janina Sribitienė prie gimtojo namo Vabalninke, Biržų raj.

▲ Rašytojo Aloyzo Barono gimtasis namas Vabalninke, Biržų rajone, išlikęs iki šiol, bet jame gyvena jau svetimi. Ant namo prikalta atminimo lenta. Algirdo Girininko nuotraukos

žmogaus buvau pavadintas „durnu“. „Žinai, Petrai, – kalbėjo Aloyzas, – gerumas nuo durnumo taip arti, kad žmonės dažnai tai sumaišo“.

Aloyzas turėjo gerų draugų ir šimtus gerų pažįstamų, o jį pažinojo dauguma išsivijusių lietuvių. Cicero kolonijoje jį pažinojo net vaikai, kuriems jis rasdavo ir įdomų žodį, ir dovanėlę. Kartą kelių šeimų susibūrimo, kur dalyvavo ir Aloyzas, dvejų metų Aliukas Pareigis, kuris dabar jau daktaras, atnešė vieną „Ateities“ numerį, atvertęs mūsų kompanijai rodė paveikslą ir sakė: „Ale kaip tik Alavizo veidas“. Pasižiūrėjome, iš tikrųjų, ten buvo atspausdinta Aloyzo nuotrauka. Visi prapliupome juoku. O mūsų mažametė dukra jį vis vadindavo „Azozyzu“.

Mokėdamas stebėti gyvenimą jis ir savo kūrybai panaudodavo patirtus įvykius. Mano kabinetas jam pasiūlė tokį humoristinį posmą:

*Įeinu į daktaro ofisą
Sėdi diedai, bobos ir mergos,
Anei vienas nei kosti, nei čiaudi,
Tiktai šiaip sau sėdi ir serga.*

Turiu kabinete ir vieną paveikslą – istorinį, nes Aloyzas apie jį parašė novelę ir laimėjo premiją. Jo knygos „Trečioji moteris“ fabula kilusi mano šeimos virtuvėje, kai vieną vakarą, Aloyzui užsukus pas mus, mano žmona papasakojo įvykį apie žydų kilmės berniuką, augintą Vokietijoje lietuvių šeimoje kaip savąjį vaiką, niekam apie tai nenujaučiant.

Laikraštinėse diskusijose atsilaikyti prieš Aloyzą turbūt nedaug kas galėjo. Prisimenu tokį epizodą: Aloyzas vienu metu buvo smarkiai susikibęs su kažkuo laikraščio puslapiuose dėl kai kurių profesijų žmonių išlaidaus gyvenimo laisvoje Lietuvoje. Aloyzą stoji ginti Juozas Kojelis, parašęs „Drauge“ straipsnį antrašte „Aloyzas Baronas po automobilio ratais“. Rašytojas Vladas Butėnas ir mano šeima 1951 metais gyvenome pas tą pačią šeimnininkę, tik skirtinguose namo aukštuose. Aloyzas buvo dažnas mūsų abiejų svečias. Vladas Butėnas parodė šeimnininkei straipsnio antraštę storomis raidėmis: „**Aloyzas Baronas po automobilio ratais**“ ir tarė: „Šeimnininke, paskaitykite ką čia rašo apie Aloyzą“. „Ką čia skaitysi, ėjo kur nors, ir suvažinėjo“.

Aloyzas buvo religingas, aukštos moralės žmogus, religiniai motyvai atspindėdavo ir jo romanuose bei novelėse. Jis yra parašęs porą novelių knygų religiniais motyvais. Niekuomet neapleisdavo sekmadieniais ar kitomis šventomis dienomis šv. Mišių. Vieną kartą kompanijoje tūlas jo ir užklausė, kodėl jis einąs

▲ Vabalninko bažnyčia

lius, kuris „hockey“ taip pat mėgsta. Tik nemačiau jo niekad lošiant kortom, turbūt dėl branginimo laiko. Su jo sūnumi Sauliumi dar ir dabar tęsiame „hockey“ lankymo tradiciją.

Retai kuris žmogus galėjo telkti savyje tiek daug talentų, kaip Aloyzas, ir dar tokių nepaprastų. Jis poetas, beletristas, žurnalistas, humoristas. Visus šiuos talentus bent iš dalies paliudija keliasdešimt jo parašytų knygų, tačiau jo humoristikos tik dalelė atspausdinta, o daug daugiau humoristinių eileraščių jis sukūrė Chicagos, Cicero ir daugelio kitų lietuviškų kolonijų vakarinėms programoms. Bet ypač noriu akcentuoti Aloyzą kaip studentiškų vasaros ir žiemos stovyklų humoristinių laikraščių redaktorių, dažnai drauge su dr. Ambrozaičiu, pradendant

kiekvieną sekmadienį į bažnyčią.

– Esu bailys! – buvo Aloyzo atsakymas.

– Tai ko tu bijai?

– Pragaro!

Kiekvieną sekmadienį po lietuviškų Mišių Cicero lietuviai dar palūkuriuoja, pasikalba ant bažnyčios laiptų ar ant šaligatvio. Aloyzas kalba: „Vakar po baliaus vėlai atsiguliau, tad šiandien bažnyčioje užmigau. O Dievas juokiasi, iš viršaus stebėdamas, kaip šitas žmogėnas meldžiasi“.

1975 metų vasarą gavau iš Aloyzo Petro Vaičiūno poezijos knygą „Rasoti spinduliai“, išleistą 1923 metais, su Aloyzo įrašu: „Tegu ši senutė knyga primena, kad ne visa žemėje prabėga, kad lieka geri darbai, amžinai spindi rasotais spinduliais, kaip deimantais“.

Buvo be galo paslaugus bet kokiam patarnavimui. Paprašytas jaunimui parašydavo vaidinimus, vertimus populiarių dainų žodžių iš anglų kalbos.

Mėgo jis ir sportą, ypač „hockey“ (ledo ritulį), kurio rungtynes aplankydavome drauge su juo keletą kartų per metus, kartais drauge su mumis vykdavo ir jo sūnus Saulius.

nuo Starnbergo ežero kranto Vokietijoje ir baigiant jo gyvenimo paskutine vasara Amerikoje, Fronto bičiulių stovykloje. Na, ir prijuokindavo tų stovyklų dalyvius eiliuotu humoru tos dienos temomis, o jų, tų stovyklų, keliasdešimtyje man teko dalyvauti drauge su Aloyzu. O kiek numerių „Spyglių ir dyglių“ „Draugo“ puslapiuose!

Augino drauge su žmona Nijole du sūnus – Gintarą ir Saulių. Žmonai jis buvo gana paklusnus, visuomet gerbė jos nuomonę, nes jos sprendimai buvo to verti. Mėgdavo kartais švelniai pajuokauti, pvz., kai Gintukas su Sauliuku buvo dar maži: „Išvažiuojam šiandien atostogų. Dėjom, krovėm viską viską – žaislus, vežimus, dviračius, žolei pjauti mašiną...“

Čia tik norėtusi pastebėti, kokia rūpestinga ir gera mama yra Nijolė. Pokalbiuose Nijolės vardas buvo minimas dažnai, o taip pat ir jų vaikų. Knygos „Ketvirtoji pradalgė“ įrašas man 1968 m.: „Kai žinai, kad mūsų vietoj skrenda vaikai vėl, lyg drugiai, nebėra taip be galo kieti kasdieninio darbo pradalgiai“.

Kartą kitame bloke nuo jų namų mašinos buvo užgautas jų jaunesnysis sūnus Sauliukas. Aloyzas kitą dieną pasakojo savo vidinį išgyvenimą: „Matau – būrys vaikų... policijos mašina, bėgu ir nežinau, ka rasiu. Koks niekis atrodo tada mano rūpestis knygomis, konkursais, premijomis. Laimė, avarija buvo menka“.

Pabaigai cituoju jo įrašą dovanotoje knygoje „Lieptai ir bedugnės“ 1961 m.: „Kartais stebint saulėlydžių ugnį širdis nerimu imdavo plakti. Bėgam, bėgam tiltais ir bedugnėm, kol nelauktai nukrintam į naktį“.

Nelauktai Aloyzas iškeliavo į gyvenimo naktį, palikdamas daug negęstančios šviesos.

**Kalba rašytojo Aloyzo Barono
penkerių mirties metinių minėjime 1985-11-10**